

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 11 mars 1919 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om lindring i de mindre bemedlades kostnader för sinnessjukvård m. m., dels ock i anledning därav väckt motion.

Närvarande: Herrar Dahl, von Sneidern, Ernst Lindblad, Jacob Larsson, Hult, Alfred Petréⁿ*), Boberg*), Frändén, Kaijser*), Magnusson i Kalmar, Andersson i Knäppinge*), Hage, Hagman i Stockholm, Strömberg, Bäckman och Hedin.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 31 december 1918 dagtecknad proposition nr 7, *Kungl. Maj:ts proposition.* vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av i statsrådet fört protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag

om lindring i de mindre bemedlades kostnader för sinnessjukvård m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Åtnjuter sinnessjuk, vilken, utan att vara i behov av fattigvård enligt 1 § i lagen om fattigvården, dock är att anse såsom mindre bemedlad, vård mot billigaste avgift å staten eller landsting tillhörigt sin-

nessjukhus, och har han under de senaste tio åren vårdats å dylikt sjukhus i sammanlagt två år eller därutöver, eller har sinnessjukdomen eljest oavbrutet fortfarit under minst tre år, då skall lindring i kostnaden för sinnessjukvården beredas på sätt här nedan sägs.

2 §.

Vid prövning av fråga, huruvida sinnessjuk är att anse såsom mindre bemedlad samt om beredande av lindring, som avses i denna lag, skall hänsyn tagas ej endast till storleken av den sinnessjukes inkomster och övriga tillgångar samt skulder utan jämväl till alla andra på hans ekonomiska förhållanden inverkan omständigheter, såsom honom åliggande underhållsskyldighet och dylikt.

Har den sinnessjuka anhörig eller annan, som är underhållsskyldig för honom och i stånd att bekosta hans vård, vare den sinnessjuka ej att anse såsom mindre bemedlad. Vid bedömande däraf, huruvida den underhållsskyldige är i stånd att bekosta vården, skall hänsyn tagas till de i första stycket angivna omständigheter.

3 §.

Lindring i kostnad för sinnessjukvård enligt denna lag skall beredas av det fattigvårdssamhälle, där den sinnessjuka senast mantalsskrivits, och sökes hos fattigvårdsstyrelsen därstädes.

Lindringen beredes antingen genom att fattigvårdssamhället, för varje gång vårdavgift förfaller till betalning, tillskjuter så stor andel av avgiften, som vid prövning i enlighet med de i 2 § angivna grunder befunnits skälig, eller, där fattigvårdssamhället i första hand till sinnessjukhuset erlagt vårdavgiften, genom motsvarande begränsning i rätten att ur den sinnessjukes tillgångar bekomma ersättning för det erlagda. Lindringen må även, när skäl därtill äro, avse vårdavgiften i dess helhet.

4 §.

Har fattigvårdssamhälle berett person, som enligt denna lag äger åtnjuta lindring i kostnaden för sinnessjukvård, sådan lindring, och har fattigvårdssamhället icke på grund av stadgandet i 5 § här nedan kunnat av den, som åtnjutit lindringen, återfå vad sålunda bekostats, då äger fattigvårdssamhället att därför utfå gottgörelse av det landsting, inom vars område fattigvårdssamhället är beläget.

Om sökande av sådan gottgörelse gäller i motsvarande tillämpning vad i 59 § i lagen om fattigvården stadgats.

5 §.

Skulle mindre bemedlad sinnessjuk, som åtnjuter lindring i kostnaden för sinnessjukvård enligt denna lag, komma i förändrade förhållanden, må lindringen utan hinder av förut meddelat beslut jämkas, efter som skäligt finnes.

Därest hans ekonomiska ställning så förbättrats, att han icke längre är att anse såsom mindre bemedlad, äger fattigvårdsstyrelsen att av honom uttaga ersättning för vad fattigvårdssamhället enligt denna lag fått vidkännas i kostnad för sinnessjukvården, så framt styrelsen icke finner skäl till eftergift.

Angående talan om utbekommande av ersättning, som här avses, skall vad i 67 § i lagen om fattigvården är stadgat äga motsvarande tillämpning.

6 §.

Sådan lindring i kostnad för sinnessjukvård, som beredes enligt denna lag, skall icke betraktas såsom fattigvård.

7 §.

Angående klagan i mål och ärenden, som behandlas i denna lag, skall i tillämpliga delar gälla vad i lagen om fattigvården stadgas för motsvarande fall.

8 §.

Vad i denna lag finnes föreskrivet angående beredande av lindring i kostnaden för sinnessjukvård gäller även beträffande vård av sinnesslöa och fallandesjuka å staten eller landsting tillhöriga sinnessjukhus eller anstalter för sinnesslöa eller å enskilda anstalter för sinnesslöa eller fallandesjuka, vilka åtnjuta statsbidrag eller blivit för ändamålet vederbörligen godkända; dock att i fråga om vård av sinnesslöa samt sådana fallandesjuka, vilka äro intagna å epileptikeranstalter, lindring skall beredas även om anstaltsvården eller sjukdomen ej fortfarit under i 1 § angiven tid.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej här nedan lämnas, hänvisa till propositionen.

Motion.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehåft en i anledning därav inom andra kammaren av herr *Ericson* i Funäsdalen väckt motion, nr 298, däri motionären — under framhållande bl. a., att enklare, bekvämare och framför allt rättvisare än att gå den i propositionen föreslagna vägen vore, att alla sinnessjuka, som behövde intagas på vårdanstalt, bleve på statens bekostnad befriade från avgift på billigaste klass å anstalten — hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i förevarande lagförslag, att staten i största möjliga utsträckning åtog sig de av förslaget föranledda kostnader för lindring i de mindre bemedlades kostnader för sinnessjukvård. I fråga om vad motionären i övrigt anför, hänvisas till motionen.

Kungl. Maj:ts proposition.

Det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget har föranletts av en riksdagens skrivelse den 29 mars 1913, däri riksdagen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte efter verkställd utredning vidtaga eller, om så erfordrades, för riksdagen föreslå sådana åtgärder beträffande sinnessjukas vård å hospital, att den mindre bemedlades kostnader härför bleve avsevärt minskade. I nämnda riksdagsskrivelse framhöllos de missförhållanden, som riksdagen funnit ligga däri att kommunerna icke vore förpliktade att betala avgifterna för sinnessjukvård för kategorien mindre bemedlade, utan att kommun, som förskjutit dylik vårdavgift, ägde rätt att sedermera av den, som varit sjuk, eller de för honom betalningskyldiga utan inskränkning uttaga sin fordran. Härav följde, att sinnessjuka, som väl behövde hospitalsvård, stundom kvarhölls i hemmen hos sina anhöriga, för att icke dessa skulle ekonomiskt gå under. För avhjälpan av dessa missförhållanden antydde riksdagen tre utvägar, nämligen nedsättning i avgifterna till hospitalen, beviljande av statsanslag, varifrån mindre bemedlade kunde erhålla bidrag till avgifternas erläggande, eller hjälpens ordnande genom landstingen.

Sedan utredning genom tillkallade sakkunniga verkställts, har Kungl. Maj:t, i anslutning till de sakkunnigas förslag, av nämnda alternativa utvägar valt den princip, enligt vilken den ifrågasatta kostnadslindringen för de mindre bemedlade lägges å landstingen.

Som skäl för denna ståndpunkt har departementschefen anført, att enligt den föregående år antagna fattigvårdslagen kostnaderna för de obemedlades sinnessjukvård i stor utsträckning överflyttats på lands-

tingen, och att det syntes uppenbart, att kostnadsmindringen för de mindre bemedlade borde åstadkommas på ett sätt, som i största möjliga utsträckning överensstämde med vad i förstnämnda avseende blivit föreskrivet.

Förslaget innefattar, att sinnessjuk, rörande vilken i närmare angiven ordning utrönt, att han är att anse såsom mindre bemedlad, och vilken åtnjuter vård mot billigaste avgift å staten eller landsting tillhörigt sinnessjukhus samt under angiven längre tid vårdats å dylikt sjukhus eller varit sjuk viss avsevärd tid, skall erhålla lindring i kostnaden för sinnessjukvården. Denna lindring skall efter ansökan hos fattigvårdsstyrelsen i mantalsskrivningsorten beredas av fattigvårdssamhället antingen genom kontanta bidrag till vårdavgiften efter skälighetsprövning eller genom avstående, helt eller delvis, från rätt till uttagande av förskotterad dylik avgift, varefter fattigvårdssamhället, utom i visst undantagsfall, skall äga att av vederbörande landsting utfå gottgörelse för sin berörda kostnad. Därutöver innehåller förslaget bl. a. bestämmelser om sinnessjukas betalningsskyldighet, därest förbättring i den ekonomiska ställningen inträtt, samt därom att åtnjuten kostnadsmindring icke skall betraktas som fattigvård.

Utöver riksdagens framställning hade de sakkunniga föreslagit, att med sinnessjuka skulle likställas de sinnesslöa, som vårdas å statens och landstingens sinnessjukhus. Propositionen utsträcker ytterligare lagens tillämpning till såväl fallandesjuka å nämnda sinnessjukhus som även sådana sinnesslöa och fallandesjuka, som vårdas å staten eller landsting tillhöriga anstalter för sinnesslöa eller å enskilda anstalter för sinnesslöa eller fallandesjuka, vilka åtnjuta statsbidrag eller blivit för ändamålet vederbörligen godkända, varvid stadgats, att i fråga om sinnesslöa och å epilektikeranstalter intagna fallandesjuka lindring skall beredas, även när anstaltsvården eller sjukdomen ej fortfarit så lång tid, som föreskrivits beträffande sinnessjuka.

Utskottet delar riksdagens tidigare uttalade uppfattning om behovet av kostnadsmindring beträffande vård av sinnessjuka. Vid behandlingen av förslaget inom utskottet hava emellertid anförts principiella erinringar mot att landstingen betungades med utgifter för ändamål, över vilka de icke ägde bestämma, och har i anslutning till den av motionären intagna ståndpunkten den mening vunnit understöd, att det borde åligga staten att ensam bekosta sinnessjukvården inom landet. Utskottet har emellertid stannat vid att förorda förslaget i dess av Kungl. Maj:t föreslagna lydelse. Avgörande har därvid varit den genom fat-

Utskottet.

tigvårdslagen redan fastställda ordningen i avseende å kostnaderna för vård av *obemedlade* sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka. Jämväl utskottet anser nämligen önskvärt, att bestämmelserna å nu förevarande område i görligaste mån ansluta sig till nyssberörda stadganden.

Utskottet har även beaktat den ståndpunkt 1918 års riksdag intagit till uppkommen fråga om läggande av kostnaden för obemedlades sinnessjukvård å staten. I en vid berörda riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fattigvården väckt motion hade nämligen hemställts, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i förslaget, att den gottgörelse, som fattigvårdssambälle skulle äga utfå av landsting för sina kostnader för obemedlades sinnessjukvård, i stället måtte lämnas av staten. Andra särskilda utskottet anförde i sitt utlåtande nr 1 angående berörda proposition i denna punkt, att utskottet funne övertvägande skäl tala för att denna gottgörelse lämnades av landstingen, samt yttrade vidare: »Statens deltagande i kostnaderna för den vård av sjuka och abnormala, varom här är fråga, torde böra avgöras efter särskilda grunder och avse deltagande i denna vård i allmänhet och ej blott för fattiga. Att nu lämna en allmän föreskrift om att staten skulle ersätta kommunernas vårdavgifter skulle alltså föregripa ett ordnande av frågan ur de synpunkter, som eljest kunna befinnas riktiga.» Denna utskottets uppfattning godkändes av riksdagen. Vad sålunda yttrats beträffande fråga om att kostnaderna för vård av obemedlade skulle stanna å statsverket, torde med lika starka skäl kunna anföras mot bifall till det i herr Ericsons i Funäsdalen förevarande motion framställda motsvarande yrkande ifråga om kostnadslindringen för de mindre bemedlade.

Utskottet finner jämväl den av Kungl. Maj:ts föreslagna utsträckningen av lagstiftningen till att omfatta vissa kategorier sinnesslöa och fallandesjuka äga berättigande. Utskottet anser emellertid, att denna vidare omfattning av lagen borde tydligare än i förslaget skett komma till uttryck i lagens rubrik, och föreslår utskottet därför, att densamma måtte erhålla följande lydelse: *lag om lindring i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka.*

Granskningen av de särskilda bestämmelserna i förslaget har icke föranlett utskottet att framlägga ändringsförslag. Däremot har utskottet ansett sig böra göra följande uttalande.

2 §.

Enligt 2 § är sinnessjuk icke att anse såsom mindre bemedlad, om han har anhörig eller annan, som är underhållsskyldig för honom och

i stånd att bekosta hans vård. Med denna avfattning torde avses ej blott de personer, som enligt fattigvårdslagen kunna bliva försörjningspliktiga, utan alla, som enligt privaträttsliga regler hava underhållsplikt helt eller delvis. Inom utskottet har framhållits, att prövningen av dylika omständigheters förefintlighet, vilken prövning i första hand kommer att åligga vederbörande fattigvårdsstyrelse, skulle kunna medföra betydande svårigheter. Då utskottet förutsatt, att avsikten icke vore att ålägga fattigvårdsstyrelse vidsträcktare förpliktelser i detta avseende än att granska ingivna intyg och andra ansökningshandlingar samt att i övrigt bedöma för styrelsen kända förhållanden, har utskottet ansett stadgandet kunna godkännas.

Med åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen måtte bifalla vad Kungl. Maj:t i förevarande proposition hemställt, dock med den ändring att lagens rubrik må erhålla följande lydelse: »*lag om lindring i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka*»; samt

B) att herr Ericsons i Funäsdalen förevarande motion, nr 298 i andra kammaren, icke måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 11 mars 1919.

På andra lagutskottets vägnar:

ADOLF DAHL.

Reservation:

av herr *Hage*, som anförte följande:

»Den av regeringen framlagda och av utskottet tillstyrkta propositionen måste till sin innebörd anses vara i hög grad osocial, då den åstadkommer, att hela lagen blir en *fattigvårdslag*. Ävenså kan mot lagen anmärkas, att lagen på ett onödigt sätt åstadkommer avräkningar och transaktioner mellan staten (hospitalen), kommunerna och landstingen. Det hade varit både enklare och socialt riktigare att åstad-

komma en lag, som vore så beskaffad, att *staten* åtog sig kostnaderna för dessa ändamål, vilket skulle kunna ske, särskilt med avseende på sinnessjukvården, därigenom att hospitalen (*staten*) toge på sig den minskning i inkomster, som uppstode genom den lindring, som ifrågasatts i propositionen, eller också att direkta anslag för detta ändamål lämnades av *staten*. Härigenom kunde också vinnas, att fattigvårdsorganen i större utsträckning befriades från handläggning av dessa frågor och lagstiftningen därigenom blev befriad från den osociala bismak, som nu kommer att vidlåda lagen.

Ett fullföljande av denna tankegång — som i huvudsak överensstämmer med herr Ericsons i Funäsdalen motion — borde leda fram till det yrkandet, att den föreliggande propositionen avslogs. Men då det intygats, att det är av behov, att någonting *snarast* göres i denna fråga, vill jag i stället påyrka,

1) att riksdagen måtte *provisoriskt* antaga det lagförslag, som av utskottet tillstyrkts, samt

2) att riksdagen måtte samtidigt, med anledning av herr Ericsons i Funäsdalen motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte utarbeta och förelägga riksdagen ett nytt lagförslag, vilande på den grundsatsen, att utgifterna för lindringen i de mindre bemedlades kostnader för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka må helt eller i största möjliga mån läggas på *staten*.»